

ತರ್ಧವಾಡಿ ನಾಡಿನ ಮಾಣಿಕೈವಳ್ಳಿ

ಡಾ:ಕಾಳಿಂಗ ಡಿ ಗೊಳಸಂಗಿ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು, ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ ಶ್ರೀ ಚ.ಚ. ಹೆಬ್ಬಾಳ, ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು, ಗೊಳಸಂಗಿ. ಕರ್ನಾಟಕ

೧.ಹೆಬ್ಬಾಳು ಹನ್ನೆರಡು ೨.ನೇಗಿಲು ಪನ್ನೆರಡು, ೩.ಸಿಂದಗಿ ಹನ್ನೆರಡು, ೪.ಎಳಮೇಲು ಮೂವತ್ತು, ೫.ಕುಮ್ಮಸಿ ಮೂವತ್ತು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಅತೀ ವಿಶಾಲವಾದ ತರ್ಧವಾಡಿ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮನಗೂಳಿ ಗ್ರಾಮವು ಸೇರಿಕೊಂಡಿತ್ತು.

ಶಾಸನ ಆಧಾರಿತ ವಿವೇಚಿಸಿದಾಗ “ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೮೫ ರಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತಭಾನು ಸಂವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲೂ ತರ್ಧವಾಡಿಯ ತುಚಕುಂಕಮಾಂಕಿತ ಮಾಣಿಕೈವಳ್ಳಿಯ ಪ್ರಭು ಚಂದ್ರಮ ಚಂದ್ರಾಂಬಿಕೆಯ ಗರ್ಬಾಬ್ಬಿ ಸೋಮಹರಾಗುರು ಭಕ್ತವೀರ ಸೈವಾಚಾರ ಸಂಪನ್ನ ಬಸವರಾಜ ಗುರುಗಳಿಂದ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟ ಸ್ವಾಸ್ಥನಗಳು” ಎಂಬ ಒಂದು ದಾನ ಶಾಸನವನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಈ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ “ಮಾಣಿಕೈವಳ್ಳಿ” ಎಂಬ ಹೆಸರು ಇದ್ದುದು ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಈ ಗ್ರಾಮವು ತರ್ಧವಾಡಿ ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದುದು ವಿಧಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಊರಿನ ಇನ್ನೊಂದು ಶಾಸನವನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಇದರ ಕಾಲ ಸುಮಾರು ಕ್ರಿ.ಶ ೧೧೬೧.

“ಮಾಣಿಕೈವಳ್ಳಿ ಪುರಪ್ರಭು ವಿಖ್ಯಾತ
ಹರಿಗೋತ್ರ ವಿಲಾಸ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಧಂ ಮಾಧವ”

ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಇದರ ಹೆಸರು ‘ಮಾಣಿಕೈವಳ್ಳಿ’ ಎಂಬುವುದು ಸತ್ಯವಾಗಿದೆಯೆಂದು ನಂಬಲಾಗಿದೆ. ೧೦ನೇಯ ಶತಮಾನದ ತರ್ಧವಾಡಿ ನಾಡಿನ ಪಟ್ಟಣ ಚಾಲುಕ್ಯ ವಂಶಸ್ಥ ಬಸವರಾಜ ಅರಸನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ‘ಮಣಿಂಗವಳ್ಳಿ’ ಅಥವಾ ‘ಮಾಣಿಕೈವಳ್ಳಿ’ ಇದ್ದುದು ಕೆಲವು ಆಧಾರಗಳಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಮನಗೂಳಿಯ ಸ್ಥಳನಾಮ ತರ್ಧವಾಡಿ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಮಣಿಂಗವಳ್ಳಿ	ಬಸವನ ಬಾಗೇವಾಡಿ ತಾಲ್ಲೂಕು	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೪೨
ಮಣಿಂಗವಳ್ಳಿ	ಬಸವನ ಬಾಗೇವಾಡಿ ತಾಲ್ಲೂಕು	ಕ್ರಿ.ಶ ೧೧೬೧
ಮಣಿಂಗವಳ್ಳಿ	ಬಸವನ ಬಾಗೇವಾಡಿ ತಾಲ್ಲೂಕು	ಕ್ರಿ.ಶ ೧೧೬೫
ಮಾಣಿಕೈವಳ್ಳಿಪುರ	ಬಸವನ ಬಾಗೇವಾಡಿ ತಾಲ್ಲೂಕು	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೬೯
ಮನಿಂಗವಳ್ಳಿ ಮನಗೂಳಿ	ಬಸವನ ಬಾಗೇವಾಡಿ ತಾಲ್ಲೂಕು	ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨೦೦

ಸದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತ ದೇವಾಲಯದ ಗೋಡೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಸನವೊಂದನ್ನು ಇರಿಸಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದು, ಇದು “ಮನಗೂಳಿ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬರಲು ಕಾರಣವೇನು” ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಈಗಲೂ ಆಧಾರವಾಗಿ ನಿಂತಿದೆ. ಹೀಗೆ ಮನಗೂಳಿ ಶಾಸನಗಳು ತರ್ಧವಾಡಿ ನಾಡಿನಲ್ಲಿದ್ದು ಮನಗೂಳಿ ಸ್ಥಳನಾಮ ಕುರಿತಂತೆ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ.

ಇನ್ನೂ ಐತಿಹ್ಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲಿಂದ ಮನಗೂಳಿ ಸ್ಥಳನಾಮ ಕುರಿತು ಹಲವಾರು ಐತಿಹ್ಯಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಂದಕ್ಕೆ ಆಧಾರವಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೂ ಈ ಕೆಲವೊಂದಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ನಿಖರವಾದ ಆಧಾರದ ಕೊಡಲು ಕಷ್ಟ ಸಾಧ್ಯ. ಮನಗೂಳಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಹೆಸರು “ಮಾಣಿಕೈವಳ್ಳಿ” ಅದು ಮುಂಚೆ ಮಾಣಿಕೈವಳ್ಳಿಯಾಗಿ ಮಾರ್ಪಟ್ಟು ಜನರ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಮಣಿಂಗವಳ್ಳಿ ಎಂದೂ ಮುಂದೆ ಮಣಿಂಗವಳ್ಳಿಯೆಂದಾಗ ಪ್ರಸ್ತುತ “ಮನಗೂಳಿ” ಎಂಬ ಹೆಸರು ರೂಢಿಯಾಗಿದೆ.

ಈ ರೀತಿ ಮನಗೂಳಿ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬರಲು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಕೆಲವು ಐತಿಹ್ಯಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ
ಅ) ಮನಗೂಳಿ ಗ್ರಾಮದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಕಸದ ದಿಬ್ಬ ಬಿದ್ದು ಅದರ ಕಡೆಗೆ ಗ್ರಾಂಸ್ಥರು ಅಷ್ಟೊಂದು ಲಕ್ಷ ವಹಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಪ್ರಚಲಿತವಿದ್ದಂತೆ ಒಮ್ಮೆ ಊರ ಪ್ರಮುಖರು ದೇವರ ಹೆಸರಿಗೆ ಒಂದು ಗೂಳಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟರು. ಆ ಗೂಳಿಯು ಸ್ವ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ವರ್ತಿಸುತ್ತ ಬಲಿಷ್ಠವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು. ಅದು ಪ್ರತಿದಿನ

ತನ್ನ ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅಲೆದಾಡಿ ರಾತ್ರಿ ಹೊತ್ತು ಆ ಊರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ದಿಬ್ಬದ ಮೇಲೆ ಕಾಲು ಕೆದರಿ ಡರಿ ಹೊಡೆದು ಮಲಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಕ್ರಿಯೆ ಪ್ರತಿದಿನ ನಡೆಯುವುದರಿಂದ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರಿಗೆ ದಿಗಿಲು ಬಡಿದು ಅದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ವಿಷಯ ಅಡಗಿದೆ ಎಂದು ಆ ದಿಬ್ಬ ಅಗೆಯಲಾಗಿ ಕೆಳಗೆ ಒಂದು ಸುವರ್ಣ ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಲಾದ ಪ್ರಾಚೀನ “ರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ” ದೊರೆಯಿತು. ಜನರು ಈ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರ ಸಂಗತಿ ನೋಡಿ “ಗೂಳಿ ಮಲಗಿ ಗುಡಿ ಸಿಕ್ಕಿತು” ಎಂದು ಕರೆಯುವ ರೂಢಿಯಾಯಿತು ಎನ್ನುವರು. ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯನ್ನುವಂತೆ ಮನಗೂಳಿ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವ ರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವು ಭೂಮಿಯ ಒಳಗೆ ಇರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ.

ಬ) ಪ್ರಸ್ತುತ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದ ರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಮುಂದೆ ಒಂದು ಗೋಳಿಯ ಪಲ್ಲೆ ಬೆಳೆಯಿತು. ಅದು ದಿನದಿನಕ್ಕೂ ವೃದ್ಧಿಯಾಗುತ್ತ ಅತೀ ದೊಡ್ಡ ಬಳ್ಳಿಯಾಗಿ ಹಬ್ಬಿತು ಹಾಗೂ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರ ವಸ್ತುವಾಗಿ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಜನರಿಗೆ ಪ್ರೇಕ್ಷಣೀಯ ವಸ್ತುವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಆಗ ಗ್ರಾಮದ ಹಿರಿಯರೆಲ್ಲ ಸೇರಿ ಆ ಗೋಳಿಯ ಪಲ್ಲೆಯ ಬಳ್ಳಿ ಕಿತ್ತು ತೂಕ ಮಾಡಲಾಗಿ ಅದು ಒಂದು ಮಣ (೪೦ ಕೆ.ಜಿ) ಆಯಿತು. ಆಗ ಜನರು ಈ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಒಂದು ಮಣ+ಗೂಳಿ ಪ್ಲೇದ ಊರು ಎಂದು ಕರೆದರು. ಇದುವೇ ಮುಂದೆ ವಿಸ್ತೃತಗೊಂಡು ಮಣ+ಗೋಳಿ, ಮನ+ಗೋಳಿ= ಮನಗೋಳಿ, ಮನಗೂಳಿ ಎಂದು ಮತ್ತು ‘ಗೋ ದ ಬದಲಾಗಿ ‘ಗೂ’ ಎಂದು ಜನರ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ ಹೊಂದಿ ಮನಗೂಳಿಯಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಅದೇ ಊರಿನವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುತ್ತಾರೆ.

ಕ) ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಗ್ರಾಮವು ಒಂದು ಸಂಪತ್‌ಭೌರಿತ ಪಟ್ಟಣವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಪಟ್ಟಣದ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮುತ್ತು, ರತ್ನ, ಮತ್ತು ಮಾಣಿಕ್ಯಗಳನ್ನು ಅಗ್ಗದ ಬೆಲೆಗೆ ಮಾರುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ‘ಮಾಣಿಕ್ಯವಳ್ಳಿ’ ಎಂದು ಹೆಸರು ಕರೆಯಲಾಯಿತು. ಜನಪದ ಐತಿಹ್ಯ ಮತ್ತು ನಂಬಿಕೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಈ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಲಾದರೂ, ತರ್ದವಾಡಿ ನಾಡಿನ ಪ್ರಮುಖ ವ್ಯಾಪಾರ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮನಗೂಳಿಯು ಒಂದು ವಾಣಿಜ್ಯ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದು ಮುತ್ತು, ಮಾಣಿಕ್ಯ ಇಲ್ಲಿ ಅಗ್ಗದ ಬೆಲೆಗೆ ಮಾರುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಶಾಸನಗಳಿಂದಲೂ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಜನಪದರ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಇಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮತದಿಂದ ಕೂಡಿದುದಾಗಿದೆ. ಕಲ್ಯಾಣದ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಮಾಣಿಕವಳ್ಳಿ ಎಂದು ಕರೆದಿರುವುದು ವಿಧಿತವಾಗುವುದು.

ವಿಜಾಪೂರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪೂರ್ವಕ್ಕಿರುವ ಮನಗೂಳಿಯು ೧೬.೫ ಉತ್ತರ ಅಕ್ಷಾಂಶ ಮತ್ತು ೭೬ ಪೂರ್ವ ರೇಖಾಂಶದ ಮೇಲೆ ಇದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಉಷ್ಣ ಹವಾಮಾನವಿದೆ.

ಈ ಗ್ರಾಮವು ಕಲಾದಗಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಾಗಿದ್ದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ತಾಲೂಕು ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಸದ್ಯದಲ್ಲಿ ಮನಗೂಳಿ ಬಸವನ ಬಾಗೇವಾಡಿ ತಾಲೂಕಿನ ಅತೀ ದೊಡ್ಡ ಗ್ರಾಮ ಮತ್ತು ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಒಟ್ಟು ಕ್ಷೇತ್ರ ೩೯,೪೫೬ ಎಕರೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಸಾಗುವಳಿ ಕ್ಷೇತ್ರ ೩೭,೫೬೫ ಎಕರೆ ಆಗಿದೆ. ೧೯೯೧ರ ಜನಗಣತಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಮನಗೂಳಿಯ ಜನಸಂಖ್ಯೆ: ಸುಮಾರು ೧೩,೪೨೨ ಇರುವುದು. ಈ ಗ್ರಾಮ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೆದ್ದಾರಿ ೧೩ರ ಮೇಲಿರುವುದರಿಂದ (ಎನ್.ಎಚ್. ೧೩) ವಾಣಿಜ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತಿದೆ. ಸುಮಾರು ೧೧೯೦ರಲ್ಲಿಯ ಹಿರೇಬೇವನೂರು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ತರ್ದವಾಡಿ ನಾಡನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

“ಫಲವೂಂ ದ್ವೀಪದೊಳೆಪ್ಪುಗುಂ ನೆಗಟ್ಟಿ ಜಂಬೂದ್ವೀಪ ಮದ್ವೀಪದೋ
ಳ್ಳಲಸಿಸರ್ಕಸತಿ ಮೆಂಟಿಯಂದಳಗುಂಡಟಾ ಮರು ತನ್ನೇರುವಂ
ವಿಳಸದಾಕ್ಷಿಣ ಭಾಗೋಳರಿತ ಸುಸಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದಿಕ್ಕಲ್ಲ ಕುಳಂದೇಶಂ
ಸತಿ ದರ್ತವಾಡಿಯಸಗುಂ ತತ್ತುಂತಳ ಕ್ಷೋಣಿಯೋಳ್”

ಈ ರೀತಿ ಇಂತಹ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಈ ಗ್ರಾಮ ಸಮಾವೇಶಗೊಂಡಿತ್ತು. ‘ತರ್ದವಾಡಿ ನಾಡನ್ನು ತರ್ದವಾಡಿ ಸಾಸಿರ’ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಈ ನಾಡು ಸಾವಿರ ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಕೂಡಿತ್ತು ಎಂದು ಮನಗೂಳಿಯಿಂದ ಸಮೀಪವಿರುವ ಹದಿನಾರು ಕಿ.ಮೀ ಮುತ್ತಗಿಯ ಶಾಸನ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮುತ್ತಗಿ ತರ್ದವಾಡಿ ನಾಡಿನ ಒಂದು ಪ್ರಧಾನ ಶಾಖೆಯಾಗಿದ್ದು, ‘ಮುತ್ತಗಿ ಮೂವತ್ತು’ ಎಂದು ಹೆಸರು ಪಡೆದಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ಮನಗೂಳಿಯೂ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಥಳವಾಗಿತ್ತು.

ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದ ವಿಜಾಪೂರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಈ ಗ್ರಾಮವು ಪುರಾತನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದ ಊರಾಗಿದ್ದು, ಇಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಅಗ್ರಹಾರವಿದ್ದು, ಐದುನೂರು ಜನ ಸರ್ವ ವಿದ್ಯಾಪಾರಂಗತರಿದ್ದರೆಂದು ಐ.ಬಿ.ಡ್. ಶಾಸನ ೨೨ ರಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಊರನ್ನು 'ಮಾಣಿಕ್ಯವಳ್ಳಿ' ಯೆಂದು ಕರೆಯುವ ಪ್ರತೀತಿ ಇದ್ದುದು ಮೇಲಿನ ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಮನಗೂಳಿಯಲ್ಲಿ ವಿಜಾಪೂರದ ಆದಿಲಶಾಹಿಯ ಕಾಲದವುಗಳೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ ಇರುವ ಕೋಟೆಯ ಗೋಡೆ, ಅವಶೇಷ ಮಾತ್ರ ಈಗ ಲಭ್ಯವಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಊರ ಮಧ್ಯ ಹುಡು ಇದ್ದು ಈಗಲೂ ಸುಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದೆ ಮತ್ತು ನೀರು ಪೂರೈಕೆಗಾಗಿ ಎರಡು ದೊಡ್ಡ ಬಾವಿಗಳಿದ್ದು ಅವು ಉತ್ತಮವಾಗಿವೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಕುರಿತು ಮುಂಚೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಕಲಾದಗಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಿದ್ದಾಗ ತಾಲ್ಲೂಕು ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಲನೇಯ ಶತಮಾನದ ಶಿಲ್ಪಕಲಾ ಕೃತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ 'ಶ್ರೀ ರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ' ಊರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದು ಈಗಲೂ ಒಳ್ಳೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದೆ.

ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಆಕ್ರಮಣ ಈ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಮೇಲೆ ಆಗಬಾರದೆಂದು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಕಾಲಾನಂತರ ಭೂಮಿ ಅಗೆದು ಅದನ್ನು ಮತ್ತೆ ಸರಿಪಡಿಸಿದರು ಎಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಪುರಾತನ ಕಾಲದ ಹನುಮಾನ ದೇವಾಲಯವಿದ್ದು ಎರಡು ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಲಭಿಸಿವೆ. ಈ ಗ್ರಾಮ ಎರಡು ಪ್ರಾಚೀನ ಮಠಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಊರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೇ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೯೧೯ರಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಒಳ್ಳೆಯ ಸುಂದರ ಕೆತ್ತನೆಯ ಕೆಲಸದಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಿಶಾಲವಾದ ಬಸವೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವಿದೆ. ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣದ ಅಗಸಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ವೆಂಕಟರಮಣ ದೇವಸ್ಥಾನವಿದ್ದು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೇ ವಿಶಾಲಯದ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಹೀಗೆ ಸುಮಾರು ಲನೇಯ ಶತಮಾನದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯ ಈ ಗ್ರಾಮ ತರ್ಧವಾಡಿ ನಾಡಿನ ಹಲವಾರು ರಾಜಮನೆತನಗಳ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತ್ತೆಂಬುದು ಕೂಡ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ಹಿರಿಮೆ ಹೊಂದಿದ ಮಾಣಿಕ್ಯವಳ್ಳಿ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹುಡು ರಾಮೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಪುರಾತನ ಭಾವಿಗಳನ್ನು ಅಗಸೆ ಮಸೀದೆ ಮಂದಿರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ರಾಜಕೀಯ 'ಸ್ಥಿತತ್ಯಂತರ ಮತ್ತು ಕಾಲ ಸರಿದಂತೆ ಅಂದಿನ ಮಾಣಿಕ್ಯವಳ್ಳಿ ಇಂದು ಮನಗೂಳಿಯಾಗಿ ವಿಜಯಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಗ್ರಾಮವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ.

ಗ್ರಂಥಮಾಲಾ

- ೧) ಶ್ರೀ ಎಚ್.ವಿ. ನಾಗೇಶ- ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಸುಜಾತಾ ಪ್ರಕಾಶನ ಧಾರವಾಡ
- ೨) ಪ್ರೊ. ಡಿ.ವಿ.ರಂಗಸ್ವಾಮಿ - ಭಾರತದ ಹಬ್ಬ ಹರಿದಿನಗಳು - ಸಮಾಜ ಪುಸ್ತಕಾಲಯ ಧಾರವಾಡ
- ೩) ಡಾ. ಬಿ.ಎಸ್.ಸ್ವಾಮಿ - ಜಾನಪದ ಸೌರಭ - ಸ್ನೇಹ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್ ಬೆಂಗಳೂರು.